

W E E K B L A D

VAN HET

NEDERLANDSCH TIJDSCHRIFT VOOR GENEESKUNDE.

NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER
GENEESKUNST.OPENINGSREDE VAN DE TWEE-EN-DERTIGSTE ALGEMEENE VERGADERING DER
NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER GENEESKUNST,

GEHOUDEN TE ZWOLLE DEN 13den JULI 1881,

DOOR DEN VOORZITTER

Prof. G. D. L. HUET.

Mijne Heeren!

Voor den Voorzitter dezer Vergadering is het een aangename taak U welkom te heeten. Zoo luidt het gewoonlijk in een openingsrede. Ik wil er bijvoegen, dat het zijn aangenaamste taak is. Hetzij hij Uwe Vergadering vooral als een wetenschappelijke bijeenkomst beschouwt, en die daarom met een wetenschappelijk verhoogt opent, dan wel hare maatschappelijke beteekenis hooger stelt en zich in retrospectieve of in prophetische beschouwingen verdiept, hij is vrij in zijne opvatting, vrij in de keuze en behandeling van zijn onderwerp.

Niet alzoo, wanneer hij later in het gareel van het Programma en van Uwe discussiën loopt. Al treedt hij op als leider, hij moet volgen en zelfs den schijn van willekeur vermijden.

Vergunt mij van den korten duur van mijne vrijheid gebruik, of wilt ge, misbruik te maken, door U de kronkelpaden van mijne gedachten te doen volgen (want ik heb niet de pretentie U op den regten weg te brengen) en voor korte oogenblikken uwe aandacht te bepalen op, en misschien wel nieuwe denkbeelden te wekken over de Algemeene Vergaderingen der Maatschappij.

Het is juist twintig jaren geleden, dat ik, als Afgevaardigde van Amsterdam, voor de eerste maal de Algemeene Vergadering bijwoonde, die toen in Hoorn bijeenkwam. Dat we van de Leden van het toenmalige Hoofdbestuur menigeen thans missen, wien zal het verwonderen? HEYE, VAN GEUNS, G. H. VAN VOLLENHOVE, HOFSTEDÉ CRULL, — ze zijn afgetreden van het tooneel dezer Maatschappij en van het zooveel ruimere der wereld. Welken eerbied, welke gehechtheid ik voor den in het laatste jaar overleden VAN GEUNS voele en, ik ben er zeker van, ook de meesten uwer koesteren, — ik wil thans geen necrologie houden, maar de herinnering aan den geliefden leermeester, den edelen vriend, den man der wetenschap terugdringen en in mijn hart bewaren.

Ook menig Afgevaardigde en trouw bezoeker van toenmaals ontbreekt er op het appèl. De senes van 1861 zijn tot hunne vaders vergaderd; strijders als JANSSENIUS en WIGGERS verslagen; de juvenes van toen tot mannen en de mannen tot grijsaards geworden!... Eene banale opmerking meent ge; maar hoe ligt vergeten we daarbij, dat de juvenes van thans niet zijn gelijk die van weleer; dat hun streven, hoe juveniel ook, thans een ander is dan vóór twintig jaar en dat alleen de ouderdom onveranderlijk dezelfde is. Het „tempora mutantur et nos mutamur in illis” geldt niet slechts voor het individu, maar ook voor de geslachten, en vooral voor de jongere, in welken we de uitdrukking van den tijdgeest het krachtigst en duidelijkst vinden. Mogt bij hen niet alleen verandering, maar ook vooruitgang op te merken zijn en van de juvenes in onze Maatschappij getuigd kunnen worden, dat zij geen cirkelgang helpen doorloopen, maar bijdragen om den spiraalgang van onze ontwikkeling vol te houden en telkens een stapje verder te komen.

Bestaan er van eene dergelijke verandering of vooruitgang in onze Maatschappij en in hare Vergaderingen duidelijke blijken en bevredigen zij de eischen van het jongere geslacht? — Eene vergelijking van de Vergadering van 1861 en de toenmalige geneeskundige toestanden met de tegenwoordige, moge ons helpen die vraag te beantwoorden. Aan die Vergaderingen, als periodieke uitdrukking van het streven en zoeken van de grootste helft der geneeskundigen in ons vaderland, en aan den geest die haar kenmerkt, hechten wij groote beteekenis.

Was die uitdrukking somtijds wat flauw en de geest minder opgewekt, in 1861 was dit niet het geval. De taal van den Verslaggever aan die Vergadering, van HEYE, sloot reeds alle flauwheid uit en verleende dikwerf karakter aan hetgeen er het meest gebrek aan had. Vergeleek hij niet vroeger in 1857, te Zwolle, die Afdeeling met „den Antaeus der oudheid, daar zij in hare omhelzing van de Maatschappij zelve en telkens nieuwe kracht gewonnen had?” Zat er reusachtige kracht in die Afdeeling, dan werd ze al spoedig (om in de beeldspraak van HEYE te blijven) door den Hercules der onverschilligheid opgetild en doodgedrukt. Immers, ze verdween kort daarop. In 1861 ontmoetten wij haar nog even te Hoorn, „als verloren dochter” (HEYE) met Tilburg in den schoot der Maatschappij teruggekeerd, maar in den storm van het volgende memorabele jaar 1862 ging ze voor goed ten onder 1) en thans zal het moeten blijken, of de Algemeene Vergadering door hare tegenwoordigheid die drenkelinge een nieuw en jong leven zal kunnen inblazen.

Doch niet alleen in de taal des Verslaggevers, ook anders getuigde de Algemeene Vergadering van 1861 van een krachtig streven en handelen der Maatschappij. Er waren, ja, sporen van ontmoediging door de herhaalde teleurstellingen in haren wensch naar geneeskundige Staatswetten zichtbaar, maar krachtig bleef zij niettemin bij de Regering op eene grondige, wettelijke regeling der medische toestanden aandringen, en hoe zij ook zelve de hand aan den

1) Uit verontwaardiging tegen het Hoofdbestuur, dat te Tilburg de toen aanhangige geneeskundige wetten door de Afgevaardigden zonder mandaat had doen goedkeuren; of uit sympathie voor Groningen, welke Afdeeling zich ook van de Maatschappij afscheidde.

ploeg wist te slaan, bewezen het Rapport over het onderzoek der lotelingen, het ontwerpen van een Sterftekaart, het onderzoek naar de verspreiding der geneeskundigen in Nederland en de behoefte aan geneeskundige hulp, het onderzoek naar de werking van de reglementen op de prostitutie, naar den arbeid van vrouwen en kinderen op de fabrieken, onderwerpen, van welke enkelen zelfs thans, na 20 jaar, nog hunne frischheid schijnen behouden te hebben en die de Vergadering te Hoorn tot eene der gedenkwaardigsten der Maatschappij stempelen.

Inderdaad was de Maatschappij toen sterk; niet om haar Ledental, dat zelfs veel minder was dan thans 1); niet om haren invloed, waarover toen, met minder reden, meer geklaagd werd dan heden; maar omdat zij een groot doel voor oogen had, waarop al hare krachten gericht waren; omdat zij te strijden had vòor een groot belang, tègen onwil of onverschilligheid en daardoor de behoefte gevoelde aan samenwerking, aaneensluiting, eendracht. Mogten er al in haren boezem toen enkele ontmoedigden wezen 2), die van eene gedeeltelijke verbetering van de geneeskundige toestanden alleen heil verwachtten, daar ze eene grondige, algeheele wettelijke regeling als een pium votum beschouwden, ze wekten te meer energie bij de meerderheid, die in dien strijd wilde volharden. En om die strijd, òm dat streven en begeeren was de Maatschappij toen gelukkig. Ge weet het M.M. H.H.! niet het bezit, maar het begeeren, het streven naar het bezit geeft genot. Bezitten kweekt verzadiging, en van de geneeskundige wetten en die op 't Hooger Onderwijs . . . maar ik vergeet dat ik over de Algemeene Vergadering te Hoorn spreek. De drang tot verbetering der toestanden, tot ontwikkeling, ook op wetenschappelijk gebied, was toen groot; men voelde de behoefte aan beter en meer algemeen, en meer uitgebreid onderwijs; de noodzakelijkheid van eene radicale hervorming was klemmend. Er was spanning, bij velen zelfs overspanning in die begeerte naar verbetering. Van alle kanten kwamen nieuwe theoriën, nieuwe uitvindingen, nieuwe methoden van onderzoek, nieuwe leervakken (thans zelfs examenvakken geworden), te voorschijn. Ik behoef U slechts te wijzen op de ontwikkeling der ophthalmologie, het optreden van de laryngoscopie en rhinoscopie en de zelfstandige beoefening der otiatric; op de hypodermatische behandeling; op de atmiatriek; zelfs op desinfectie, die onder den vorm van den patriarch onzer tegenwoordige bacteriëndooders, het Coaltar, toen reeds zijn entrée maakte. Er was toen zooveel nieuws in de medische wereld, waarvan men zoo gaarne meer wilde weten, maar de gelegenheid ontbrak om het te leeren, en de specialiteiten van toen moesten wel autodidakten zijn. De drang der omstandigheden ontwikkelde hunne krachten, maar was niet in staat de overheden tot handelen te bewegen. Noch Hooge Regering, noch Gemeentebesturen waren doordrongen van alom gevoelde behoeften. Immers besloot in 1861 (29 Mei) nog de gemeenteraad van Amsterdam, ondanks veler aandrang, het Hooger Onderwijs, ook het geneeskundige, niet uit te breiden, en moesten er nog zeven jaren verlopen, voordat dit aldaar op een beteren voet gebracht was, onder pressie van de geneeskundige wetten van 1865.

1) 29 Afdelingen, 948 Leden. 1880 33 Afdelingen, 1029 Leden.

2) Rotterdam.

Dat zich van dit alles iets op de Algemeene Vergadering openbaarde spreekt van zelf. Onze Vergaderingen hebben met Congressen en Vereenigingen dit gemeen, dat ze fermenten met gistingvatbare mediën in contact brengen en bewust of onbewust een contagium van denkbeelden wordt opgewekt, dat zich als een watercirkel verder uitbreidt. Naarmate die fermenten krachtiger en levendiger zijn, zullen ook die Vereenigingen van meer leven, van krachtiger levensuiting getuigen; en wie Uwer zich nog herinneren mag in Hoorn aan de groene tafel mede aangezetten te hebben, zal met mij toestemmen, dat die daar aan den Maatschappelijken disch ruimschoots gevonden werd.

Ik behoorde toen tot de juvenes. Misschien ligt het aan den levenslust van den toenmaligen waarnemer, dat hij ook in de Maatschappij een rijker leven meende te zien dan heden, en de Algemeene Vergadering daar duidelijk het kenmerk van droeg. Het zou eene aansporing zijn voor de juvenes van thans, om den tijd van illusiën niet voorbij te laten gaan, vóór zij zich aan de Maatschappij aansluiten. Later worden ze zoo ligt blind voor de rosékleur, waarin zich alles voor het jeugdig, onbevangen oog voordoeft, of dragen ze een groen glas van voorzichtigheid of vooringenomenheid, dat die rosékleur in grauw verandert.

Wat echter de Vergadering van 1861, evenals vele vóór en ná haar, kenmerkte, was de uitsluitende behartiging van sociale belangen en de geringe beteekenis der zuiver wetenschappelijke werkzaamheden. En het was natuurlijk, dat de maatschappelijke belangen overheerschten, bij de preoccupatie van alle geneeskundigen door die ééne gedachte aan de toekomst van den geneeskundigen stand, die de verwachte Staatsregeling zoude openen. Het was natuurlijk, dat de geneeskundigen van verschillenden stand zich afvroegen, in welke maatschappelijke en onderlinge verhouding zij komen zouden, of er verbetering, dan achteruitgang in hunne positie te verwachten was. Het was natuurlijk, dat de eischen, die aan de uitoefening der praktijk gesteld zouden kunnen worden, hen niet onverschillig lieten. Het was bovenal natuurlijk, dat de invloed van eene nieuwe geneeskundige Staatsregeling op het geneeskundig onderwijs den leermeesters en den leerlingen evenzeer voor oogen stond. Indien wij uitdrukking moesten geven aan den geest, die de Algemeene Vergadering van 1861 kenmerkte, het zou wezen door het devies van MULDER, door mijn voorganger ten vorigen jare zoo terecht gereleveerd, aan te halen: „streven naar het betere,” maar met de bijvoeging „in de maatschappelijke verhouding van de geneeskundige.” Sedert heeft de Maatschappij dit doel niet uit het oog verloren en telkens weér gaf de Algemeene Vergadering daarvan de duidelijkste blijken.

Door herhaalde opwekking, bij circulaire en door publiceerding van lijsten van niet-Leden, trachtte zij de geneeskundigen tot toetreding tot de Maatschappij te bewegen, meenende, dat algemeene aansluiting aan deze de kracht en de magt van den geneeskundigen stand zou verhoogen. Door tal van adressen aan de Hooge Regeering heeft de eene Algemeene Vergadering voor, de andere na, met zeldzame volharding, ondanks herhaalde teleurstelling, wettelijke bepalingen gevraagd, die sociale verbeteringen, hygiënische en anderen op het oog hadden.

Achtereenvolgens hielden haar verschillende sociale kwestieën bezig: de wettelijke regeling en uitoefening der geregtelijke geneeskunde; de regeling

van het Hooger Onderwijs met betrekking tot onzen stand; het keuringsreglement voor de militairen; de verhouding tot Levensverzekering-maatschappijen; de uitbreiding van het onderwijs voor vroedvrouwen; de invloed van Begraffenisfondsen; verbetering van ziekenverplegers; de slachthuizen; de accijns op zout en zeep; zelfs de praktijk der Hooggeleerden en wat niet al meer. Op hygiënisch gebied behoeven we slechts te noemen: de verplichte vaccinatie; stichting van Parcs vaccinogènes; de volksvoeding in Nederland; de vervalsching van levensmiddelen; de verontreiniging van bodem en water door faecaliën; de lijkverbranding; de gymnastiek; het onderwijs in Hygiëne; het onderzoek naar volksgeneesmiddelen; de regeling der prostitutie, — voorbeelden, die we met zeer velen zouden kunnen vermeerderen. Waarlijk, de Algemeene Vergaderingen na 1861 hebben niet stil gezeten, als we daarbij rekenen hare lastgeving tot vele onderzoekingen: naar de sterfte in Nederland (Sterftekaart), naar de sterfte van kinderen in 't eerste levensjaar, naar de hygiëne der liefdadigheidsgestichten, naar de Ethnologie in Nederland, naar de verspreiding van geneeskundigen en tutti quanti, waarover rapporten verschenen, die getuigenis afleggen van den ijver en bekwaamheid van individueele werkkrachten.

Zonderling schijnt het en toch natuurlijk is het, dat de voorstellen tot zuiver wetenschappelijk werk, het uitgeven van een Jaarboek over de vorderingen der wetenschap, het uitgeven van klinische voordrachten, het in 't leven roepen van eene Commissie, ter beoordeeling van alle geneeskundige geschriften, daarentegen zoo weinig sympathie bij de Algemeene Vergadering opwekten, dat het scheen alsof ze de onmagt der Maatschappij daartoe voelde; dat ze met te meer geestdrift het voorstel toejuichte om BOERHAAVE een standbeeld op te rigten en met ingenomenheid de stichting van een fonds tot ondersteuning van behoeftige kunstgenooten aangreep, — en de Maatschappij op een Congres van de Association pour le progres des Sciences Sociales evenzeer deed vertegenwoordigen als op het het Internationaal Geneeskundig Congres, voor 't welk ze ook hare beurs opende.

Het is geen beeld van de werkzaamheid van de Maatschappij, dat ik U hiermede voor oogen wil brengen, maar een kijkje op de onderwerpen, die de Algemeene Vergaderingen in de laatste 20 jaren bezighielden. Wie zal het ontkennen, dat het wel eens meer een zoeken daarnaar te kennen gaf, dan een toegeven aan den drang der omstandigheden, en dat zich daarin instinctief de rigting uitdrukt, waarin de Maatschappij voelde werkzaam te kunnen zijn.

Sedert de laatste jaren nu heeft zich meer en meer, wel wat kunstmatig, de wetenschap een ruimere plaats zoeken te veroveren op de Algemeene Vergadering. Vroeger tot het einde der Vergadering verdrongen, heeft ze, zooloos nog niet in de Wet (Art. 61), toch door een besluit der Algemeene Vergadering den voorrang boven de maatschappelijke werkzaamheden bemagtigd. Het zij verre van mij, dat ik dien voorrang haar bestrijden wille, maar ik wil er op wijzen, dat des ondanks de wetenschap nog geen hoofdzaak is geworden, dat de Algemeene Vergadering eene aanleiding voor haar is, dat de wetenschap daar is om de Algemeene Vergadering en niet de Algemeene Vergadering om de wetenschap, dat zij, ondanks Art. 1 der Wet, is middel, maar geen doel. Geen hoofddoel ten minste van de Maatschappij zelve, noch van de Algemeene Vergadering en van zeer vele Leden evenmin. Vandaar een eigenaardig hybridisch

karakter, dat aan de Algemeene Vergadering eigen is en zal blijven, zoolang ze niet volkomen gereformeerd worden. De wetenschap duldt niet bijzaak te zijn. Aan dit tweeslachtig karakter mogen we, ondanks de soms belangrijke wetenschappelijke bijdragen die daar geleverd werden, de weinige vruchten toeschrijven, die de Algemeene Vergaderingen tot heden op dat gebied hebben opgeleverd. Onvruchtbaarheid is bijna zonder uitzondering eigenschap van hybridische vormen. Het wordt m. i. tijd dat de Algemeene Vergadering een meer kenmerkenden vorm aanneme, dat desnoods eene grondige reformatie in onze jaarlijksche bijeenkomsten plaats hebbe.

Want ziet M.H. de tijden *zijn* veranderd, sedert 20 jaar, ook onze medische toestanden. De geneeskundige Staatsregeling is reeds 15 jaar oud, en hoewel de Maatschappij besloot een oogje te houden op hare Handelingen, noodig heeft ze het niet. Ze is in goede handen en wie niet blind is, heeft hare beteekenis voor de volksgezondheid langzaam maar zeker zien toenemen. Ondanks de tegenkating van menig gemeentebestuur en helaas ook van menig geneeskundige, hebben we door de Wet op de besmettelijke ziekten een gewigtige stap voorwaarts gedaan. Het gewigt der prophylaxis is in de laatste jaren meer en meer algemeen erkend en men voegt zich al gemakkelijker in hare soms drukkende en benadeelende bepalingen. Meer dan van onze Maatschappij en hare Algemeene Vergaderingen, is van het geneeskundig Staatstoezicht invloed op onze hygiënische wetgeving te verwachten. Waarom dan telkens weder in elke Vergadering voorstellen tot vertoogen aan de Hooge Regering opgeworpen, die daar ter griffie gedeponereerd worden en meerendeels met eeuwig stilzwijgen beantwoord, terwijl volgens Art. 12 der Wet van 1865 op het geneeskundig Staatstoezicht, de aanwijzing en bevordering van middelen ter verbetering der volksgezondheid aan dit ligehaam is opgedragen. Indien de geneeskundigen meenen, dat het Staatstoezicht achterwege blijft of gebleven is waar het handelend moest optreden, dan mogen onze Algemeene Vergaderingen de plaats zijn en blijven, van waaruit het opmerkzaam gemaakt wordt op hetgeen haar aandacht ontsnappen mocht. Maar het komt mij voor, dat onze Algemeene Vergaderingen geene waardige rol vervullen, om niet te zeggen lachlust opwekken of schouderophalen, door jaarlijks eenige nieuwe wetten, bepalingen of regelingen aan de Regering te vragen, aanvragen, die, behalve misschien door den Secretaris, even spoedig door de aanvragers als door de Regering vergeten worden. Een betere, dan zulk een Danaïden-arbeid zij voor haar weggelegd! Voor de belangen van den medischen stand moge zij oog en oor geopend houden en waar zullen de klachten of bezwaren der geneeskundigen een beter gehoor vinden dan daar, waar de vertegenwoordigers van de grootste helft van hen te zamen komen. Die Vergaderingen mogen ook de plaats blijven, waar degelijke rapporten omtrent hygiënische en geneeskundige onderwerpen ter tafel komen en vanwaar onderzoekingen op dit gebied uitgaan, zooals te voren; maar zij behooren zich niet te bewegen op het terrein van het geneeskundig Staatstoezicht, dat geroepen is om den Staat voor te lichten en te adviseeren.

En onze wetenschap! Behoef ik het te vermelden, dat het geneeskundig onderwijs sedert 1861 veranderd, verbeterd, uitgebreid is? Al klinkt de naam van Universiteit, waarop de universeele wetenschap, die van het Universum, moet vertegenwoordigd zijn, zonderling bij eene vermenigvuldiging daarvan als bij

ons wordt gevonden, we bezitten thans vijf geneeskundige faculteiten, van welken, ééne... *in hope!* Vijf universiteiten! en daaronder slechts ééne vrije! Men heeft in de vier anderen terecht met die vrijheid gelachen, daar *zij* alleen geen vrijheid van methode, noch vrijheid van resultaten toelaat. Toch is de vrijheid der vroegere akademiën ook niet onaangetast gebleven, en wordt maar al te dikwijls van uit de Haagsche bureaux, met reglementen en bepalingen, tastbaar door onkundigen zamengesteld, op die hooggeroemde vrijheid van ontwikkeling en inrigting ingegrepen. Tot heden echter leden onderwijs en wetenschap daaronder niet; — en welke uitbreiding zij sedert 1861 kregen? Het aantal dragers der wetenschap moge het antwoord geven en aantoonen, hoezeer de last die zij te torschen hebben is toegenomen, en tevens verklaren, hoe het gewigt van die last dikwerf verhinderde dat ze een hoogen vlugt namen. Sedert 1861 zagen we in Leiden het aantal van geneeskundige docenten van vijf tot acht; in Utrecht van vijf tot dertien, waaronder vier lectoren; in Groningen van vier tot acht klimmen, waaronder één lector. De faculteit van Amsterdam's Athenaeum, vroeger met 6, spant thans de kroon en telt zestien docenten, waaronder vier lectoren. De academische docenten in de geneeskunde, vóór 20 jaren twintig in getal, bedragen thans 45. Al vergeten we niet, dat de gesupprimeerde klinische scholen ook vroeger niet onaanzienlijke leerkrachten vertegenwoordigden, het is onmiskenbaar, dat door de nieuwe regeling de speciale beoefening van tal van leervakken oneindig gewonnen heeft, en door speciale beoefening van die vakken alleen is wetenschappelijke vooruitgang mogelijk. En dan de leermiddelen? Waar vond men in Nederland, vóór 20 jaren, physiologische, histologische, pathologische, pharmaceutische, hygiënische laboratoria en zoovele goedinggerichte hospitalen als tegenwoordig? Met die vermeerdering van leer- en vooral van examenvakken zijn wel is waar niet allen even ingenomen en ik wil niet beweren, dat met die meer speciale rigting in het onderwijs een even speciale toewijding van den student hand aan hand gaat, maar toch is zij ten goede gekomen aan de som van kennis bij den geneeskundige, die bij zijne intrede in de groote maatschappij vóór 25 jaren heel wat lager stond dan thans. En zou dat hooger peil van kennis bij de geneeskundigen dan ook niet indirect van invloed zijn op eene Vergadering als deze...? Is niet welligt de behoefte aan meer wetenschappelijke bezigheid bij deze Vergadering, in de laatste jaren ontwaakt, de belangstelling waarmede specialiteiten daar worden aangehoord, de uitdrukking van betere vorming, meer wetenschappelijke ontwikkeling, beter onderwijs?

We laten hier een vraagteeken staan, maar ontwijfelbaar is er in de wetenschappelijke beschouwing van den geneeskundige, evenzeer als in zijne praktijk, en zelfs in zijne verhouding tegenover de maatschappij, eene groote verandering gekomen sedert 1861. De casuïstiek heeft geen waarde meer voor hem, zonder contrôle van het experiment of van de autopsie. De diagnostiek, verrijkt met tal van hulpmiddelen, skopen, meters en grafen, heeft voor hem in scherpte en zekerheid gewonnen. Hij meet en weegt en telt en brengt alles in grafischen vorm over; tabellen en curven houden hem op de hoogte van de gewigtigste verschijnselen aan het ziekbed. Hij telt en meet de bloedlichaampjes en bespiedt hunne beweging en verhouding in 't levend organisme door de cheilo-angioscopie, hij ausculteert tot zelfs den capil-

lairen pols en meet de temperatuurstoename van elken ontstekingshaard, de ont-aarding van elke verlamde spier. Hij is volleerd mycoloog en onderscheidt op afstand alle vormen van schimmels en bacteriën. Hij kweekt schyzomiceten, en maakt jacht op coccos. In zijne therapie is hij steeds doortastender, ingrijpender, meer chirurgisch geworden; hij opent alle holten, inspecteert ze met electrisch licht en behandelt alle orgaanlijden lokaal. Huid- en slijmvlies-ziekten door wegkrabben, gewrichts- en zenuwlijden door massage, longlijden door inhalatie, neuralgiën en epilepsie door zenuwreking en castratie, ovariaal- uterus- maag- en nierlijden door exstirpatie. Waar blijft het inwendig geneesmiddel? Het recept maakt meer en meer plaats voor het snijdend en brandend werktuig. De hypodermatische aanwending is op weg de zoogenaamde inwendige verder te verdringen; decocten en extracten wijken voor alcaloiden. Het bloed zelfs wordt direkt en niet meer metasyncritisch onder handen genomen. Athmiatriek, electro-therapie, magnetisme zijn thans „gemeen goed” van alle geneeskundigen.

Niet minder radicaal is de preventieve geneeskunde geworden. Ook daar wijst de chirurg ons thans den weg. Desinfectie en antisepsis: wie overzag in 1861 de geweldige reformatie, die deze in onze prophylaxis, in onze praktijk en in onze theoriën gebracht hebben? Wie durfde het aantal menschenlevens te schatten, dat door hen behouden of verlengd is? Wie voorzag welke stoute operatiën door de antisepsis mogelijk zouden worden? Is het wonder, dat de geneeskundige ook steeds radicaler in zijne hygiënische eischen geworden is? — dat verplichte vaccine en revaccine, verplichte keuring van alle venerischen, verplicht isolement van alle besmettelijken, verplichte desinfectie en schorsing van vroedvrouwen en vroedmeesters, verbod van invoer en verbruik van bedorven of vervalschte levensmiddelen, verbod van buitenlandsch varkensvleesch, verbod van uitkeering van geld door Begrafenisfondsen, en zoovele andere dwangmaatregelen in de vaan van vele hygiënisten geschreven staan?

Zelfs in de sociale verhouding van den geneeskundige is verandering gekomen. Vergelijkt slechts zijn persoonlijk optreden en voorkomen voor twintig jaar met dat van heden. Mogen nog enkelen door een zorgvuldig kaalgeschoren gelaat, door zwarten rok en witte das trachten hun bekwaamheid te documenteeren of hun onbekwaamheid achter deftigheid te maskeeren, de tijden zijn voorbij, toen men, als vóór 20 jaar nog, den geneesheer er op aanzag, zoo niet berispte, als hij het waagde den vollen baard te laten staan of zich met fantasie-jas en strooheid te presenteeren. Heeft hij door die verwaarloozing van den vorm bij meer zorg voor het wezen in prestige gewonnen? — ik geloof het niet. De nimbus, die den geneesheer eertijds omgaf, is voor de natuurlijker beschouwing van zijn handelen verdwenen. Het doordringen van natuurkundige begrippen onder de menigte heeft zijn mysterieus gezag verkleind, maar de waardeering van zijne kunst juister gemaakt. De practische blik heeft uitgediend. Nauwkeurig onderzoek wordt door den leek zelf geëischt. De vraag naar het al of niet onkiesche van het onderzoek van 't naakte lichaam, die voor 25 jaar nog gansch niet zelden werd gesteld, is geheel niet meer aan de orde. Trouwens, wat kiescheheid betreft, zijn de beschouwingen heel wat gewijzigd: sociale vraagstukken als die der prostitutie, der fertiliteit, der overproductie worden aan de theetafel behandeld, wie weet, misschien op de meisjesscholen gediscuteerd, en

de geneesheer is niet alleen raadsman tegen te groote fertiliteit, maar ook drager van een injectiespuit tegen steriliteit geworden. We mogen het overigens in zijn sociale positie als een vooruitgang beschouwen, dat meer en meer de kennis van den geneesheer en zijne bekwaamheid den voorrang kregen boven zijne andere hoedanigheden; dat hij minder in zijn rol van vriend des huizes en raadsman, dan van vakman en werkelijk van geneesheer wordt gewaardeerd; dat het philanthropisch karakter van zijn beroep, tegenover het wetenschappelijke, van zijne kunst heeft verloren. Het komt mij ten minste voor, dat de band tusschen den geneesheer en zijn patient een andere en lossere is geworden. Dat de laatste zich gemakkelijker dan vroeger van den eerste ontslaat en elders hulp zoekt, als hij die daar beter meent te zullen vinden. En waarom niet? Het is een billijk egoïsme, waartegen alleen te groote susceptibiliteit of geldelijke nood van den geneeskundige in verzet komt.

Maar genoeg. Zij, die verder op den levensweg gevorderd zijn en gaarne den blik achterwaarts keeren, zullen het mij niet betwisten, dat de laatste twintig jaren radicale veranderingen hebben gebracht in onze wetenschap, in onze kunst, in onze positie; dat er werkelijk vooruitgang is gekomen. En onze Algemeene Vergaderingen? Getuigen die evenzeer van reformatie en vooruitgang? Inderdaad, de lange pijp is er verdwenen, maar overigens blijkt het niet uit haren vorm en regeling; uit de talrijkheid van bezoek en uit de sympathie der Afdeelingen voor hare bijeenkomst helaas evenmin. Is het niet een treurige en tot nog toe in de Maatschappij onbekende gebeurtenis, dat geene der Afdeelingen haar wenschte te herbergen? Waaraan ligt dit? vroeg ik mij af, en waagde de onderstelling, dat de veldwinnende overtuiging, dat die Vergadering meer een uitsluitend of overwegend wetenschappelijke kleur moet hebben, daarvan een oorzaak kon zijn, daar in de meeste Afdeelingen de gelegenheid en aanleiding voor wetenschappelijke bezigheid ontbreekt? Misschien ligt het daarin, dat zij niet meer alleen een gelegenheid is tot ontspanning en vermaak, naar aanleiding van de behartiging van eigen belangen, waarbij ieder een rol kan vervullen, maar een soort Congres wil zijn, waar sommigen spreken, anderen luisteren en velen naar het einde verlangen.

Inderdaad, de tijd is gekomen voor een even radicale verandering van onze Vergadering, als die in onze medische toestanden heeft plaats gehad; de tijd is gekomen om ernstig te overwegen, welk karakter die Vergaderingen moeten aannemen; of zij zullen voortgaan met de sociale belangen der geneeskundigen op den voorgrond te stellen, dan of zij een verzamelplaats moeten worden voor allen, wien onze wetenschap lief is. De wetenschap duldt geen concurrentie, maar eischt volkomene toewijding. Maar evenmin duldt zij dan ook enge begrenzing en beperking tot hetgeen wij *onze* wetenschap noemen. De fragmentarische behandeling, die zij op de Algemeene Vergaderingen tot heden onderzocht, is gebrekkig en geschiedt te veel in 't voorbijgaan. Wil men van eene *wetenschap* der geneeskunde spreken, dan vatte men die niet op als de *kunst* om te genezen, maar als de som, die uit alle voorbereidende wetenschappen getrokken moet worden, die al dezen omvat, omdat zij tot haar behooren en een deel daarvan uitmaken, als de wetenschap van het leven, als biologie.

Indien wij onze bijeenkomsten aan hare beoefening willen wijden, dan behooren wij onzen kring uit te breiden en niet tot de beoefenaren van onze

kunst te beperken, maar alle Nederlandsche natuuronderzoekers daarin op te nemen, eene biologische vereeniging, een vereeniging van natuuronderzoekers, van die jaarlijksche, of wil men tweejaarlijksche vergaderingen te maken. Andere lichamen hebben het begrepen, dat een ruimere opvatting der geneeskunde noodzakelijk is. Het Genootschap voor Genees- en Heelkunde heeft sedert lang zijn werkring tot de andere natuurkundige vakken uitgebreid. Waarom zouden onze Vergaderingen niet trachten met dit mede te gaan en onze Maatschappij stappen doen tot eene vereenigde wetenschappelijke bijeenkomst, waarin eene sectie van geneeskunde zich dan met eere zal kunnen handhaven. In de vergaderingen der Afdeelingen zou kunnen worden voorbereid, wat er op de periodieke wetenschappelijke Algemeene Vergaderingen behandeld zal worden, waardoor de mededeelingen en discussiën een rijper karakter zullen verkrijgen. Van zelf zouden de plaatsen van bijeenkomst dan aangewezen zijn in de groote centra van wetenschappelijk leven, in de Universiteitsteden. Maar ik wensch geen uitwerking van dit denkbeeld aan te geven; ik wilde er slechts uw aandacht op vestigen, omdat eerst dan, wanneer wij het doel van eene vergadering als deze zuiver stellen, de belangstelling ook onverdeeld zal zijn. Thans is zij voor hen, die er hun wetenschappelijken dorst willen lesschen, ontoereikend; voor hen, die er de oude Maatschappij in terug willen vinden, te veel veranderd; alleen voor ons allen, die er ook eene gelegenheid tot aanknooping van nieuwe of aanhaling van oude vriendschapsbanden in zoeken of eene gelegenheid tot ontspanning of uitspanning in vinden, is en blijft zij wat ze was: een steeds met vreugde verwacht feest. Ik ben overtuigd de tolk van Uw aller gevoelens te zijn, wanneer ik beweer, dat uitspanning hier behoort en zelfs eene voorname plaats moet innemen; ja, indien men de vraag stelde, wat op onze Vergaderingen beter gemist kan worden: de wetenschap of de uitspanning, ik zou geen oogenblik aarzelen de eerste te kiezen, op gevaar af van beschuldigd te worden van geringschatting dier wetenschap. Immers de beoefening van deze kan gelukkig langs anderen weg bereikt worden dan door onze Vergadering. De uitbreiding der journalistiek maakt het iedereen gemakkelijk dadelijk kennis te nemen van de nieuwste vorderingen op dat gebied; de koortsachtige haast, waarmede nieuwe of nieuwgeachte meeningen, theoriën, methoden enz. hoe dikwijls niet zonder behoorlijk overwogen te zijn, worden gepubliceerd, wordt beantwoord door de snelheid van verkeermiddelen, die ze tot publiek domein maken; waarlijk, men behoeft de wetenschap niet te zoeken, ze vervolgt U in den vorm van stapels tijdschriften en boeken, die dag in, dag uit, Uw schrijftafel overstroomen. Maar wat U niet tehuis gebragt wordt, dat is het collegiaal verkeer met vakgenooten, dat is de handdruk en het wederzien van verwijderde vrienden en kennissen uit alle oorden des vaderlands; dat is het gezellig zamenzijn aan den disch met oude en nieuwe vrienden, dat is de persoonlijke kennismaking met den schrijver van zoo menig woord, dat door den persoon een andere beteekenis krijgt en ons in een ander licht verschijnt. En dat alles heeft nog grooter waarde, ge zult het mij toestemmen. Laat ons niet vergeten, dat de meerderheid van ons uit mannen van de praktijk bestaat. Dat zij, die onder de beslommeringen van een vermoeijenden en bindenden arbeid gebukt — en 't zijn er velen, — in onze bijeenkomsten een verfrissing en afleiding zoeken, recht hebben die daar te vinden. In dat opzicht is onze Maatschappij

trouw gebleven aan hare overlevering en onze Vergadering aan hare roeping, uitgedrukt in hare Wet: den band der geneeskundigen des vaderlands nauwer toe te halen.

Daartoe M.M. H.H. hebt ge van mijne zijde geene opwekking noodig en dat Zwolle voor dit gewichtig doel onzer bijeenkomst, voor uitspanning, zorgen zal, daarvan is ons de feestelijke ontvangst en de zamenstelling der Feest-Commissie een waarborg.

Aan haar bevel ik deze Vergadering verder bovenal aan!

JAARVERSLAG OVER DEN STAAT EN DE WERKZAAMHEDEN VAN DE MAATSCHAPPIJ EN HARE AFDEELINGEN,

GELEZEN IN DE TWEE EN DERTIGSTE ALGEMEENE VERGADERING TE ZWOLLE,

den 13den Juli 1881,

DOOR

Dr. A. A. G. G U Y E,

Hoofdbestuurder-Secretaris.

Mijne Heeren! Afgevaardigden en Leden der Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst!

Ik las onlangs het Jaarverslag van een buitenlandsch genootschap, dat evenals onze Maatschappij eene jaarlijksche vergadering houdt, en zag, dat de Algemeene Secretaris in dat verslag, dat gelezen werd te Algiers, — het is de „Association Française pour l'avancement des sciences”, waarvan ik spreek, — een overzicht gaf van de vorige Algemeene Vergadering, die gehouden was te Reims. Het was een vrij uitvoerig overzicht van de werkzaamheden in de vergaderingen en tevens van de feestelijke receptiën te Reims. Mij komt het voor, dat dit zeer juist is: het jaar, waarover de Secretaris verslag heeft uit te brengen, begint waar zijn voorgaande verslag eindigde. Hij mag dus ook de voorgaande Algemeene Vergadering bespreken en waar een genootschap het zwaartepunt van zijne gemeenschappelijke werkzaamheid vindt in de Algemeene Vergadering, is het vrij verklaarbaar dat hij van die vrijheid gebruik maakt. Wat mij betreft, ik ben voornemens in zekere mate dat voorbeeld te volgen. Niet dat ik U een verslag van onze Vergadering te Tilburg denk voor te lezen. Ouder gewoonte is dat verslag kort na de Vergadering gedrukt en aan de Leden rondgezonden; maar aan de feestelijke receptie te Tilburg wenschte ik een oogenblik U te herinneren. Wel daalden wij er niet, zooals de Leden van de Association Française te Reims, in de Champagne-kelders af — Champagne wordt in Tilburg gelukkig niet gefabriceerd — maar we zagen en dronken den Champagne daarom niet minder. Niet minder en niet meer vermoedelijk, zult gij mij zeggen, dan naar aanleiding van andere Algemeene Vergaderingen. De reden, waarom ik U aan onzen feestmaaltijd in Tilburg herinner, is eene bijzonderheid, die nergens vermeld is, namelijk deze, dat aan dien feestmaaltijd